

Lausunto

18.10.2021

VN/24984/2020
VN/24984/2020-TEM-114

Työ- ja elinkeinojaosto
Eduskunta

Työ- ja elinkeinoministeriön lausunto: HE 146/2021 vp; Yritysten kilpailukyvn ja viennin edistäminen vuoden 2022 talousarvioehdotuksessa (PL 32)

Suomen keskeisten kauppakumppanimaiden taloudet ovat elpymässä koronapandemian hellittäessä. Ratkaisevaa on nyt, miten suomalaiset yritykset tarttuvat kiinni maailman talouden kasvuun ja uusiin liiketoimintamahdollisuuksiin.

Viennin volyymi kasvoi vuoden 2021 toisella neljänneksellä 7,5 prosenttia vuoden takaisesta (Tilastokeskus). Sähkö- ja elektroniikkateollisuudessa vienti on jo elpynyt huomattavasti. Myös paperiteollisuuden vienti on elpynyt odotettua enemmän. Viennin suurimpien palveluerien eli ICT- ja muiden liike-elämän palveluiden kasvu oli nopeaa jo vuoden 2020 lopulla. Esimerkiksi Teollisuussijoituksen pk-yrityskyselyn mukaan yrityksissä näyttäisi olevan poikkeuksellisen vilkasta digitaalista kehitystyötä, joka tarjoaa lähtökohtia uusien tuotteiden ja asiakassuhteiden luomiseen myös vientimarkkinoilla. Tämä on tärkeää, sillä viennin osuus Suomen taloudesta on viime vuosina alentunut tuntuvasti vertailumaiden alapuolelle. Palveluviennin kasvupotentiaali on merkittävä.

Hallitus tukee yritysten kilpailukykyä ja vientiä vuoden 2022 talousarvioesityksen mukaisilla toimenpiteillä:

EU:n elpymis- ja palautumistukiväline

Uutta kasvua pyritään vauhdittamaan EU:n elpymis- ja palautumistukivälineellä (RRF). Suomen laskennallinen saanto on kaikkiaan noin 2,1 mrd. euroa; lopullinen saanto päivitetään kesällä 2022 talouden kehityksen mukaisesti ja sen ennakoidaan olevan pienempi. Suomen kestävä kasvun ohjelma vauhdittaa kilpailukykyä, investointeja, osaamistason nostoa sekä tutkimusta, kehitystä ja innovaatioita. Elpymisrahoituksella edistetään elinkeinorakenteen uudistumista ja suomalaisten yritysten kestäviin ratkaisuihin perustuvaa kilpailuetua.

Noin puolet Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoituksesta kohdistuu työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan toimenpiteisiin. Business Finland on tässä merkittävä toimija. Vuonna 2022 RRF-rahoituksesta yhteensä noin 234 miljoonaa euroa on tarkoitus kanavoida Business Finlandin TKI- ja investointiavustuksina muun muassa vähähiilisen talouden ja digitalisaation edistämiseen. Lisäksi RRF-rahoitusta on tarkoitus kohdentaa Business Finlandin toimintamenoihin noin 11,5 miljoonaa euroa muun muassa matkailun, luovien alojen sekä terveys- ja hyvinvointialan uudistamiseen ja elvyttämiseen.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Työ- ja elinkeinoministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 32
00023 Valtioneuvosto

Aleksanterinkatu 4

29 516 001
35 829 516 001

916 062 160
+358 9 1606 2160

www.tem.fi

Viennin ja kansainvälisen kasvun ohjelma, Team Finland ja Business Finland

Hallituksen viennin ja kansainvälisen kasvun ohjelman tavoitteena on palauttaa Suomen vienti kasvu-uralle. Ohjelmassa on neljä teemaa ja 17 toimenpidettä, joiden toteutuksesta vastaavat Team Finland -kansainvälistymispalveluverkoston toimijat yhdessä elinkeinoelämän sidosryhmien kanssa. Kehitysohjelmaa toteutetaan operatiivisten Team Finland -kansainvälistymispalveluiden ja – rahoituksen sekä Team Finland -strategian jalkauttamisen rinnalla. Teemat ovat:

- 1) Kysyntävetoiset ekosysteemit: Suomeen syntyy uusia, globaalisti kilpailukykyisiä ekosysteemejä;
- 2) Kansainvälistymispalveluiden kehittäminen: Kansainvälistymispalveluja tarjoavat asiantuntijaorganisaatiot toimivat tavoitteellisemmin, vaikuttavammin ja asiakaslähtöisemmin yhteen;
- 3) Rahoitustarjonta: Suomalaiset vientiyritykset hyödyntävät tehokkaammin kotimaisia ja kansainvälisiä rahoituslähteitä ja eri instrumenttien tarjontaa;
- 4) Ilmastoratkaisut: Suomalaisyritykset hyödyntävät vähähiiliseen bio- ja kiertotalouteen liittyvät globaalit liiketoimintamahdollisuudet.

Ohjelman toimenpiteitä ovat esimerkiksi vuoden 2021 alussa käynnistynyt Business Finlandin EU- ja kansainvälisen rahoituksen keskitetty neuvontapalvelu yrityksille sekä Business Finlandin ja ulkoministeriön ulkomaanverkostojen vahvistaminen hallituksen vuonna 2019 linjaaman lisärahoituksen turvin.

Business Finlandin pääasiakasryhmä ovat kasvavat ja kansainvälistyvät yritykset, ja Business Finlandin yhtenä ydintehtäväalueena on viennin ja yritysten kansainvälisen kasvun edistäminen. Business Finlandin ulkomaanverkoston vahvuus kasvaa pysyvien rahoituslisäysten ansiosta (lisäys 2 milj. euroa vuoteen 2021 verrattuna) vuoden 2022 loppuun mennessä noin 190 henkilöön. Lisäksi vahvistetaan kotimaan kansainvälistymispalveluja.

Merkittävä osa Business Finlandin toiminnasta toteutetaan yritysten kasvu- ja vientipotentiaalin kannalta keskeisissä teemoissa. Ohjelmatoiminta kattaa yritysten neuvonta- ja sparrauspalvelut, verkottamisen sekä rahoituspalvelut. Vuonna 2022 Business Finlandin ohjelmatoiminta uudistuu isolta osin missiopohjaiseksi. Uudet ohjelmat tulevat olemaan ensimmäisten pilottimissioiden eli hiilineutraaliuden ja digitalisaation aihepiireissä. Siirtymäkaudella ohjelmatoiminta jatkuu vielä aiempien teemojen (bio- ja kiertotalous, clean-tech, digitalisaatio, terveys ja hyvinvointi, matkailu, kuluttajaliiketoiminta) sisällä.

Team Finland –verkosto kokoaa yhteen yrityksille suunnatut valtiorahoitteiset kansainvälistymispalvelut ja tarjoaa yrityksille sujuvan palvelupolun kotimaan alueilta maailmalle. Verkoston ydintoimijat (Business Finland, Finnvera, ELY- ja TE-keskukset, ulkoministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö) tekevät tiivistä yhteistyötä alueellisten ja yksityisten yrityspalvelutarjoajien kanssa yritysten saumattoman palvelun takaamiseksi.

Kansainvälisten osaajien houkuttelu

Osaajien maahanmuuttoa tarvitaan vahvistamaan ja kansainvälistämään Suomen yritys- ja innovaatiotoimintaa sekä tukemaan investointien saamista Suomeen. Hallituksen poik-kihallinnollisen erityisasiantuntijoiden, työntekijöiden, opiskelijoiden ja tutkijoiden maahanmuuton Talent Boost -ohjelman painopisteinä ovat yritysten kasvun ja kansainvälistymisen sekä TKI-toiminnan kärki- ja kasvualojen kannalta olennaiset osaajat samoin kuin työvoimapolusta kärsivät alat.

Business Finlandissa pysyvä rahoitus on mahdollistanut vuonna 2019 aloitetun Talent-toiminnan vakiinnuttamisen kansainvälisten osaajien saamiseksi Suomessa toimivien yritysten tarpeisiin vahvistamaan yritysten kansainvälistymistä ja innovaatiotoimintaa. Hallituksen koulutus- ja työperäisen maahanmuuton tiekartan mukaisesti Business Finlandin roolia ja resursseja vahvistetaan edelleen perustamalla pysyvä Work in Finland –toiminto (yhteistyössä TE-hallinnon kanssa). Toimintojen rahoitus talousarvioesityksen mukaan on kaikkiaan 3,5 miljoonaa euroa vuonna 2022. Business Finland myöntää lisäksi avustuksia kansainvälisten osaajien palkkaamiseksi yrityksiin (Talent Explorer -valtuus 4,5 milj. euroa).

Talent Hubit ovat alueellisia yhteistyömalleja, jotka tarjoavat asiakaslähtöisiä organisaatorajatt ylittäviä palvelupolkuja kansainvälisten osaajien houkuttelun, rekrytoimisen, asettautumisen ja integroitumisen tueksi sekä yritysten ja kansainvälisten osaajien kohtaamiseksi.

Talousarvioesityksen määrärahaa (mom. 32.30.40 Alueiden kestävän kasvun ja elinvoiman tukeminen) käytetään 3 miljoonaa euroa Talent Hub -toimintamallin sopimusperusteiseen yhteistyöhön. Talent Hub -toiminnassa vahvistetaan korkeakoulujen, yritys-ten ja muiden työnantajien yhteistyötä kansainvälisten opiskelijoiden ja tutkijoiden työ-elämäyhteyksien ja työllistymisen edistämiseksi. Talent Hub -toimijaverkostoon kuuluu kaupungin lisäksi vähintään ELY, TE-toimisto, korkeakoulut ja yritysten edustus (työnantaja- tai yrittäjäjärjestöt ja/tai kauppakamarit) sekä muita keskeisiä alueen elinkeino-, innovaatio- ja kasvukehityksen toimijoita.

Finnveran rahoitus

Finnvera Oy:n tehtävä on täydentää rahoitusmarkkinoita sekä vauhdittaa kasvua ja vientiä. Finnvera keskittyy strategiansa mukaisesti kriisin hoitamisen ohella entistä enemmän kasvun, investointien ja kansainvälistymisen mahdollistamiseen vastuullisuudesta huolehtien.

Vienninrahoituksen valtuudet ovat tärkeitä Suomen viennin ja talouskehityksen kannalta. Hallitusohjelman mukaan Finnvera Oyj:n valtuuksien riittävyys varmistetaan ottaen huomioon riskienhallinnan tarpeet. Valtuudet ovat perusteltuja myös siksi, että pankkien mahdollisuudet rahoittaa kooltaan suuria ja takaisinmaksuajaltaan pitkiä vientiluottoja ovat olleet Basel III -suositukseen perustuvien pankkisäännösten takia aikaisempaa heikkommat.

Finnveran valtuudet ja vastuut 30.6.2021:

- Vientitakuiden vastuukanta oli 21,7 mrd. euroa. Lain mukainen valtuus on 38 mrd. euroa, josta oli käytetty 19,2 mrd. euroa.
- Nostettujen vientiluottojen määrä oli 7,3 mrd. euroa. Lain mukainen valtuus on 33 mrd. euroa, josta oli käytetty 12,5 mrd. euroa.
- Erityistakauksien, joita ovat alus- ja ympäristötakaukset sekä raaka-ainetakuut, vastuukanta oli 0,4 mrd. euroa. Lainsäädännössä olevat valtuudet ovat 3,15 mrd. euroa, josta oli käytetty 0,3 mrd. euroa.
- Pk- ja midcap -yrityksille annettujen lainojen ja takausten vastuukanta oli 2,8 mrd. euroa. Lain mukainen valtuus on 12 mrd. euroa, josta oli käytetty 2,8 mrd. euroa.

Finnveran kotimaan rahoituskysynnän arvioidaan jatkuvan vuoden 2021 jälkipuoliskolla rauhallisena ja kysynnän odotetaan siirtyvän käyttö pääomarahoituksen lisäksi pk-yritysten investointeihin. Finnvera arvioi suuryritysten investointien vauhdittavan myös pk-sektorin investointisuunnitelmien käynnistymistä ja toteuttamista loppuvuonna. Lisäksi pankeilla on aiempaa enemmän käytössään Euroopan investointipankkiryhmän myöntämiä takausohjelmia, mikä voi osaltaan pienentää Finnveran rahoituskysyntää.

Alueiden kehittäminen

Kansalliseksi määrärahaksi alueiden kehittämisen toimenpiteisiin esitetään noin 44,8 miljoonaa euroa (mom. 32.30.40 Alueiden kestävän kasvun ja elinvoiman tukeminen). Määrärahalla tuetaan valtioneuvoston aluekehittämissuositusten toimeenpanoa sekä koronaviruksen jälkeistä talouden ja työllisyyden elpymistä ja jälleenrakennusta. Rahoituksen kohteena ovat alueiden kestävää kasvua ja elinkeinojen uudistamista tukevat toimenpiteet, valtion sopimuksellinen yhteistyö kaupunkien ja alueiden kanssa, kaupunkien ja alueiden väliset temaattiset verkostot, aluetalouksien vahvistaminen, rakennemuutoksien ennakointi ja hallinta, maakuntien omaehtoinen kehittäminen sekä alueiden välisen eriarvoistumisen ehkäisy.

ELY-keskusten pk-yritysten kasvun kiihdyttämisohjelma

Vuoden 2020 lopulla käynnistyneeseen pk-yritysten kasvun kiihdyttämisohjelmaan esitetään 3 miljoonan euron valtuutta, mikä vastaa vuoden 2021 talousarvion valtuutta. Lisäksi EU:n elpymis- ja palautumistukivälineestä kohdennetaan vuonna 2022 kasvun kiihdyttämisohjelman vahvistamiseksi 4,4 miljoonaa euroa. EU:n elpymis- ja palautumistukivälineen rahoitusta kohdennetaan erityisesti hankkeisiin, joilla edistetään digitaalisen teknologian ja toimintatavan hyödyntämistä pienten

yritysten liiketoiminnassa ja kansainvälistymistoimissa. Kasvun kiihdyttämisohjelma on osa hallituksen viennin ja kansainvälisen kasvun ohjelmaa.

Kiihdyttämisohjelma tähtää erityisesti kasvun ja kansainvälistymisen alkuvaiheessa olevien pienten yritysten kasvu- ja kansainvälistymisvalmiuksien tukemiseen ELY-keskusten myöntämällä yrityksen kehittämisavustuksella, tavoitteena vientivetoinen kasvu.

EU-ohjelmakauden 2021-2027 yritysrahoitus

EU-ohjelmakauden 2021-2027 EAKR-rahoituksen keskeisiä painopisteitä ovat pk-yritysten kasvun, kansainvälistymisen ja uudistumisen tukeminen sekä erityisesti vähähiilisyyden ja digitalisaation edistäminen.

Avustusmuotoista EAKR-rahoitusta yrityksille myöntävät ELY-keskukset ja rahoituksella tuetaan pk-yritysten kehittämis- ja investointihankkeita, jotka koskevat mm.

- tuotteiden, palveluiden, tuotantoprosessien ja tuotantomenetelmien ja liiketoimin-taosaamisen kehittämistä
- kansainvälistymisvalmiuksien kehittämistä (esim. kv-strategian rakentaminen, kansainvälisten markkinoiden kartoitus, jakelukanavaselvitykset, kv- messut)
- uuden resurssitehokkaamman teknologian käyttöönottoa ja
- tutkimus- ja kehittämistoimenpiteiden valmistelua

EAKR-rahoituksesta arvioidaan kohdentuvan pk-yrityksille niiden kasvua, kansainvälistymistä ja uudistumista tukeviin kehittämis- ja investointihankkeisiin vuositasolla noin 90 milj. euroa ja koko ohjelmakaudelle 2021-2027 noin 620 milj. euroa eli noin 45 % EAKR-rahoituksesta. Rahoituksen määrä tarkentuu, kun varat on jaettu välittävälle toimielimille (ELY-keskukset ja maakunnan liitot) maakunnittaisten ja vuosittaisten suunnitelmien pohjalta. Maakunnittaisen alueellisen indikatiivisen jo tehdyn kohdennuksen perusteella EAKR-rahoituksesta lähes 70 % kohdentuu Itä- ja Pohjois-Suomeen ja noin 30 % Etelä- ja Länsi-Suomeen.